Taloushallintoliitto
Eija Männistö
Salomonkatu 17 A 11. krs
00100 Helsinki

12.3.2025

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

TyV@eduskunta.fi

Suomen Taloushallintoliitto ry:n lausunto aiheesta Tulorekisterin hyödyntäminen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan toimialalla

Asia: O 9/2025 vp

Lausuntoa pyydetään erityisesti teemasta: tulorekisteri ja työnantajavelvoitteet sekä tulorekisterin hyödyntäminen harmaan talouden torjunnassa

Kiitämme pyynnöstä lausua valiokunnan esille nostamista aiheista. Lausunnossamme Taloushallintoliiton huomioita aiheisiin liittyen.

Tulorekisteri ja työnantajavelvoitteet

Tulorekisteriyksikölle selvityspyyntöihin liittyvään viestintäjärjestelmässä tulee olla mahdollisuus valita viestien vastaanottajaksi ulkoistettu palveluntarjoaja kuten tilitoimisto tai muu vastaava taho tulon maksajan lisäksi, mikäli tiedot on ilmoittanut palveluntarjoaja. Tämä mahdollistaa palveluntuottajan tiedon reaaliaikaisen saamisen ja siihen reagoimisen tilanteissa, jossa maksaja ja palveluntuottaja ovat sopineet erilaisten selvityspyyntöjen kuuluvan palvelusopimuksen sisältöön. Tämä liittyy myös hallituksen esityksen HE 216/2024 tuomaan muutokseen, jossa Tulorekisteriyksikkö vastaanottaa suorituksensaajan oikaisuvaatimuksia.
Tiedon käyttäjille ei saada tulorekisterin kautta tällä hetkellä kaikkia heidän päätöksissään tarvitsemia tietoja. Tämän vuoksi etuuksien käsittelijät joutuvat pyytämään tietoja erillisillä selvityspyynnöillä. Nämä lisäävät niin tiedon ilmoittajien (selvityspyyntöihin vastaaminen) kuin etuuspäätöksien tekijöiden työmäärää. Ainakin työttömyyskassat ja tapaturmavakuuttajat ovat viestineet näistä tilanteista tulorekisterin yhteistyöryhmässä ja -verokostossa sekä tuoneet esiin vuosimuutospyynnöissä, joissa esitetään tulorekisterin toimintaan muutoksia.

Osaa tiedoista ei voi ilmoittaa palkanlaskennasta tulorekisteriin ja osaa ei käyttäjien tietolupa mahdollista välitettäväksi tulorekisteristä tiedon käyttäjille (välittäminen edellyttää tiedon käyttäjää säätelevän lainsäädännön antamaa oikeutta tietoihin) ja joiltain osin kyse on ilmeisesti tulorekisteriin ilmoitettavan tulolajin sisältömuutoksia. Näistä Tulorekisteriyksikkö osaa antaa tarkemmin tietoja.

Osaltaan selvityspyyntöjä joudutaan tekemään sen vuoksi, etteivät suoritusten maksajat ilmoita tulorekisteriin vapaaehtoisia täydentäviä tietoja, ainakaan kaikilta osin. Ulkoistettuja palkkahallinnon palveluita tarjoavien osalta tähän voi olla syynä osaltaan, ettei työnantajayrityksiltä ole saatu tietoja. Toisaalta käytettäviä palkanlaskentaohjelmistoja on useita ja niiden tekniset toteutukset voivat osaltaan estää tietojen ilmoittamista tai ilmoittaminen on palkanlaskennan näkökulmasta käytännössä hankalaa. Lisäksi osa noin 250 000 ilmoittajasta todennäköisesti tyytyy vain pakollisten lakisääteisten tietojen ilmoittamiseen. Pakollisten tietojen ilmoittamisen laajuus ei ole riittävä useimpiin etuuspäätöksiin.

Käytännön esimerkki lakimuutoksia vaativia työnantajaa helpottavia tiedon käyttäjille välitettäviä tietoja olisivat esimerkiksi työntekijöiltä perittyjen ammattiliiton jäsenmaksusummien saaminen työttömyyskassoille tulorekisterin kautta. Nykyisin näistä tehdään palkanlaskennassa erilliset selvitysluettelot (kassasta riippuen palkanmaksupäivittäin, kuukausittain tai neljännesvuosittain) kullekin työttömyyskassalle, kun suoritusten maksuissa käytetään yrityskohtaisia viitenumeroita. Tulorekisterissä on oma tulolaji ay-maksuille ja palkanlaskennan ohjelmassa käytetään aina erillistä palkkalajia vähennykselle, jonka voi ohjata kyseiselle tulolajille. Ilmoittaminen tulorekisteriin omalla tulolajilla ei näin ollen lisäisi maksajan työmäärää. Kyse lienee enemmänkin siitä, miten tulorekisteri voi käsitellä ja välittää ns. arkaluonteisia tietoja, joka ammattiliiton jäsenyys on. Myös työttömyyskassojen tekniset valmiudet voivat vaikuttaa asiaan.

Yhteenvetona huomioista on, että osa muutoksista voidaan toteuttaa niin, että ilmoitetaan tulorekisteriin ja edelleen tiedon käyttäjille tietoja, jotka ovat jo palkanlaskentajärjestelmässä olemassa. Tästä olisi hyvä toteuttaa pienimuotoinen työryhmä, jossa verrattaisiin käsittelijöille tarvittavat tiedot ja palkkajärjestelmässä jo olemassa olevat tiedot, ja näiden osalta mietittäisiin yhteistyössä ratkaisuja.

Muutokset vaatisivat joiltain osin lainsäädäntömuutoksia ja lisäksi teknisiä muutoksia tulorekisterin toimintaan. Aiheutuvia kustannuksia Tulorekisteriyksikkö osaa arvioida. Nykyisessä valtiontalouden tilanteessa muita kuin pakollisia muutoksia ei saatane edistettyä, mutta tulorekisterin toimintaa on kuitenkin kehitettävä ja mietittävä pidemmällä tähtäimellä.

Työnantajien ja ulkoistettuja palkkahallinnon palveluita tuottavien osalta tulee huomioida mahdollisten muutosten vaikutus työmäärään, ettei ilmoittajien hallinnollinen taakka lisäänny liiaksi.

Tulorekisterin hyödyntäminen harmaan talouden torjunnassa

Hallituksen esitys HE 216/2024 tuo Tulorekisteriyksikölle mahdollisuuden ja velvollisuuden korjata tulonmaksajan ilmoittamia tietoja tulorekisteriin tulonsaajan ilmoituksen perusteella. Muutoksella on tarkoitus suojata rekisteröidyn oikeuksia tämän kiistäessä maksajan ilmoittamien tietojen oikeellisuuden. Tieto on olennainen myös tiedon käyttäjille näiden työssä.

Muutos voi tuoda tullessaan aiheetonta lisätyötä Tulorekisteriyksikölle, jos tulonsaajat jostain syystä haluavat estää tietojensa reaaliaikaista hyödyntämistä. Näissä tilanteissa suoritusten ilmoittajille tulee antaa mahdollisuus nopeaan reagointiin tietojen kiistämiseen, jotta tietojen käsittelijät eivät tee päätöksiä esimerkiksi lakisääteisistä sosiaalivakuutusmaksuista virheellisten tietojen perusteella. Toisaalta tulonsaajan antamat tiedot voivat olla oikein, jolloin ilmoittaja on virheellisiä ilmoituksia antaessaan tavoitellut itselleen hyötyä.

Nykyisin väärinkäytöksissä mahdollisuus tulorekisterin hyödyntämisen on tulonmaksajilla. Tämä ei liene kovin todennäköistä suuremmissa yrityksissä, mutta pienemmissä ja erityisesti perheomisteisissa yrityksissä omistajat ja muut johtohenkilöt voivat olla mukana suunnittelemassa toimenpiteitä, jotka hyötymiseen vaikuttavat joko yrityksen tai tulonsaajan osalta.

Tulorekisteriin korjataan tiedot takautuvasti, kun syy virheellisille tehdyille ilmoituksille ilmenee. Korjaukset voivat kohdistua takautuvasti useille vuosille, jolloin takautuvia korjauksia voidaan käyttää hyötymistarkoituksissa.

Olisiko tulorekisteriyksikössä mahdollisuus toteuttaa tekninen seuranta suoritusten maksajista, joilla on usein toistuvia korjauksia, joilla olennaisesti muutetaan ilmoitettuja summia? Saisiko näille maksajille lähetettyä selvityspyynnöt korjauksista ja niiden perusteista?

Toinen selvityspyyntöjen kohde voisi olla maksajat, jotka tekevät olennaisen suuruisia ja/tai pitkälle ajanjaksolle kohdistuvia korjauksia?

Syynä olennaisesti suurempien tulojen ilmoittamiseen voivat olla esimerkiksi pankkilainan tai muun korkeita tuloja edellyttävän etuuden saaminen. Vastaavasti olennaisesti pienempinä ilmoitetut tulot voivat olla tulonsaajalle merkittävä etu esimerkiksi yhteiskunnan tulojen perusteella määräämien maksujen osalta.

Tulorekisteriyksikkö eikä muukaan taho ei voi valvoa suoritusten maksuja. Maksetaanko tulorekisteriin ilmoitetut palkat lainkaan saajalle tai suoritetaanko maksu jonkun muun henkilön pankkitilille ilman tulonsaajan suostumusta?

Ihmiskauppatilanteissa tulonsaajan palkan saamista voidaan rajoittaa maksajan toimesta. Suoritus voidaan jättää kokonaan työnantajan käyttöön tai maksaa osittain tulonsaajalle. Tämän toteaminen tulorekisterin tiedoista on mahdotonta, vaikka tiedot olisikin ilmoitettu asianmukaisesti.

Toisen henkilön pankkitilin käyttäminen voi perustua myös henkilöiden väliseen sopimiseen. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi silloin, kun Suomeen saapunut työntekijä ei ole saanut pankkitiliä suomalaisesta pankista. Tai perheessä on sovittu tulojen ohjaamisesta yhdelle pankkitilille, joka voi olla vain toisen perheenjäsenen nimissä. Näissä tilanteissa ei maksun suorittamiseen ole syytäkään puuttua, eikä tulorekisterin tiedoista asia ilmenekään.

Yrityksen velvollisuus noudattaa tilaajavastuulain velvollisuuksia saattaa olla erityisesti tähän ensimmäistä kertaa joutuville epäselvä. Olisikohan tulorekisteriin esimerkiksi mahdollisuus lisätä huomioilmoitus, kun maksaja ilmoittaa tietoja sopimuskumppanille, jonka osalta velvoitteita voi joutua noudattamaan. Toki velvoitteet olisi pitänyt hoitaa jo sopimusvaiheessa, jolloin tulorekisterissä vastaan tuleva ilmoitus on jo myöhässä, mutta tällä voisi olla mahdollisuus vaikuttaa osaltaan epätietoisuudesta johtuvaan harmaan talouden torjuntaan pienempien ennakkoperintärekisteriin kuulumattomien osalta.

Harmaan talouden selvitysyksiköllä löytynee lisää mahdollisia tulorekisterin väärinkäytösmahdollisuuksia.

Mielellämme olemme käytettävissänne aiheiden jatkopohdinnoissa ja selvityksissä.

Yhteistyöterveisin

Taloushallintoliitto

Eija Männistö
johtava asiantuntija